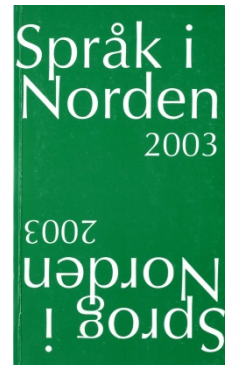

Sprog i Norden

Titel: Svenskan i Rinkeby och andra flerspråkiga bostadsområden
Forfatter: Kari Fraurud
Kilde: Sprog i Norden, 2003, s. 77-92
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Nordisk språkråd

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Svenskan i Rinkeby och andra flerspråkiga bostadsområden⁸

Kari Fraurud

Många frågar sig vad som händer med svenskan i dagens mångspråkiga Sverige – som ofta, liksom här, får representeras av stockholmsförorten Rinkeby. Det handlar inte bara om den eventuella utvecklingen av nya varieteter av svenska utan också om den flerspråkiga miljön som kontext för språkutveckling och språkinläring. Frågorna är av intresse för svensk språkvård i allmänhet, men av än större vikt för de barn och ungdomar som växer upp i de flerspråkiga områdena, för deras föräldrar och för pedagoger som arbetar i dessa områdens förskolor och skolor.

Vad gäller många av de frågor som kan resas i detta sammanhang saknas ännu tillräckligt vetenskapligt underlag för att ge några uttömmande svar. Men det är ändå möjligt att utifrån tillgängliga data och generell kunskap om de sociala och psykolingvistiska processer som är aktuella vid språkkontakt och andraspråksinläring urskilja en del grundläggande förutsättningar och distinktioner, samt att diskutera några utgångspunkter för ett vidare systematiskt studium.

Det övergripande syftet med den här uppsatsen är att peka på behovet av att tillföra debatten om den språkliga mångfalden ett bättre kunskapsunderlag – något som dels handlar om att sprida redan etablerad generell kunskap om tvåspråkighet och tvåspråkig utveckling, dels kräver vidare empiriska studier av språkförhållandena i Rinkeby och andra flerspråkiga

---

⁸ Denna uppsats är ett något redigerat utdrag ur en längre uppsats. Fraurud (u.u.). Jag tackar Ellen Bijvoet, Kenneth Hyltenstam och Anne-Charlotte Rendahl för värdefulla kommentarer till en tidigare version av texten.

bostadsområden. Först diskuteras kort några begrepp – och sätt att använda dessa begrepp – som har fördunklat debatten. Därefter understryks vikten av att differentiera den språkliga verkligheten bakom beteckningar som ”rinkebysvenska” och ”invandrarsvenska”, framför allt genom att skilja andraspråksinlärningsfenomen från vad som kan analyseras som uttryck för ett multietniskt ungdomsspråk.

Mångfalden som problem

Den språkliga variationen och mångfalden i Rinkeby och andra flerspråkiga bostadsområden inrymmer inhemska minoritetsspråk som finska och skilda dialekter av romani samt ett stort antal nya minoritetsspråk som arabiska och turkiska, men också en ökad heterogenitet inom majoritetsspråket svenska. Fokus i denna uppsats ligger på svenskans variation och mångfald relaterad till den flerspråkiga kontexten – en heterogenitet som ibland tenderar att skymmas bakom beteckningar som ”invandrarsvenska” och, i vissa användningar, ”rinkeby-svenska”.

Behovet av att få fram och föra ut systematisk och empiriskt baserad kunskap om den språkliga variationen i flerspråkiga bostadsområden som Rinkeby känns särskilt tydligt när man möter populäruppfattningar om ”rinkebysvenska” grundade på vanliga (van)föreställningar om två- och flerspråkighet, som till exempel i följande citat av frilandskribenten Boris Benulic ur en kolumn under rubriken ”Tornedalsfinnar ska lära svenska” i gratistidningen Metro:

”Se på invandrarnas hemspråksundervisning. Den har skapat ett nytt skikt i samhället som varken behärskar svenska eller sitt modersmål. Resultatet blir en märklig rotväliska som ibland tar sig uttryck som Rinkebysvenskan, ett språk för losers som tänker stanna i gettot. Men Mona Sahlin som är ansvarig för integrationsfrågor tycker den där rotväliskan är tjuvig – precis som hon tycker att våra nationella minoriteter ska ha rätt till barnomsorg på det egna språket. Allt för att

Sverige i festtalen ska kunna utmåla sig som världsmästare i integration. Och därför har vi ungdomar som rapar [sic] på Rinkebysvenska.”

Utifrån vad som många gånger är ett välvilligt engagemang för att invandrare och deras barn ska lära sig svenska och integreras i det svenska samhället, framförs liknande uppfattningar ofta i populär debatt och ibland – om än i något andra former – bland pedagoger och forskare. Fenomen som att ett bostadsområde har en invandrartät befolkning och en hög grad av flerspråkighet, samt att barn och ungdomar växer upp med två eller flera språk tenderar att konstrueras som **problem i sig**. Men som Blommaert & Verschueren (1998) påpekar i sin diskussion om ideologier kring mångfald är huvudproblemet inte mångfalden i sig utan själva debatten om mångfalden **som ett problem** – ett synsätt som de menar delas av såväl extremhögern som ”den toleranta majoriteten” (ibid. s. 3). Detta synsätt har i den svenska debatten kodifierats i begrepp som ”halvspråkighet”, ”otillräcklig kontakt med infödd svenska”, och rinkebysvenska (odifferentierat) uppfattat som ”invandrarsvenska”. Jag ska inledningsvis kort kommentera de två första begreppen, för att sedan inrikta mig på vad ”rinkebysvenska” kan stå för – i förhållande till andra varieteter av svenska som kan tänkas förekomma i bland annat Rinkeby.

”Halvspråkighet”

Hemspråksundervisningen, som nu benämns modersmålsundervisning, görs i citatet ansvarig för så kallad ”halvspråkighet”. Detta begrepp användes ursprungligen av Hansegård (1968) i hans argumentation **för** vikten av undervisning på modersmålet och **mot** ett enligt hans mening för tidigt införande av andraspråket. Begreppet var från början illa definierat och har visat sig vara ett dåligt verktyg för att beskriva de språksvårigheter som vissa tvåspråkiga erfar och som inte principiellt skiljer sig från svårigheterna hos en del enspråkiga. Så som ordet ”halvspråkighet” ofta har kommit att användas i

debatten, bidrar det till ett synsätt där enspråkighet tas som norm för bedömning av språkbehärskning och tvåspråkighet i sig ses som problematisk.⁹ Faran med detta är att man inte söker de verkliga orsakerna till problemen och därmed riskerar att fastna i resignation.

Hemspråks-/modersmålsundervisningen i Sverige har stora brister och begränsningar (Hyltenstam & Toumela 1996, Skolverket 2002), vilka kanske till en del kan förklara dess kritikers skepsis. Men tolkat på grundval av vad vi idag vet om tvåspråkig utveckling kan de språk- och skolsvårigheter som en del av de tvåspråkiga barnen och ungdomarna upplever snarare kopplas till för **lite** än för **mycket** modersmålsstöd (i kombination med andra faktorer, se Lindberg & Naucélér 2000, Axelsson m.fl. 2002).¹⁰ De vetenskapliga beläggen för att undervisning i och på modersmålet främjar såväl tilläggnandet av ämneskunskaper som inläringen av ett andraspråk är idag överväldigande, i synnerhet sedan den omfattande undersökningen av närmare 50 000 skolbarn med engelska som andraspråk i USA av Thomas och Collier (1997, 2002).

”Brist på svenska”

I Internet-debatten som följde på Benulics kolumn framgick att många av läsarna, antingen genom egen erfarenhet eller genom studier, är medvetna om modersmålets betydelse, men – som signaturen Lars K. – istället anser att problemet ligger i en bristande kontakt med svenska:

”Beror inte rotväliska som Rinkebysvenskan på att dessa barn nästan aldrig träffar människor som har svenska som modersmål? De bor i ett område med bara invandrare, går i en skola med bara invandrarbarn och umgås bara med andra

---

⁹ För en kritisk diskussion av begreppet, se Stroud 1978, Hyltenstam & Stroud 1982, 1991, Martin-Jones & Romaine 1986, Stroud & Wingstedt 1989.

¹⁰ För en översikt över frågan om modersmåls-/hemspråksundervisning och tvåspråkiga barns språkutveckling, se artiklar av Hyltenstam & Tuomela, Arnberg m.fl. i Hyltenstam (1996).

invandrare. Se till att de umgås med svenskar, så kommer de att lära sig svenska.”

Det vida accepterade påståendet att barn och ungdomar som växer upp i flerspråkiga bostadsområden lär sig dålig svenska därför att de har för få kontakter med ”infödda svenskar” innehåller dock två missvisande förenklingar.

För det första är själva presuppositionen alltför generaliserande och deterministisk. Vi vet att det finns många ungdomar uppväxta i Rinkeby eller andra flerspråkiga bostadsområden vilka väl bemästrar såväl svenskan och skolspråken som ett eller flera modersmål och som framgångsrikt förverkligar sina studie- och yrkesplaner. Däremot finns det både erfarenhet och statistik som pekar på att en alltför stor del ungdomar med utländsk bakgrund har svårigheter i skolan (till exempel Skolverket 2003). Men sökandet efter orsaker till dessa svårigheter, liksom uppläggningsen av de statistiska undersökningarna, borde i högre grad vägledas av den kunskap som idag finns om tvåspråkiga barns utveckling. I synnerhet borde man beakta skillnader mellan olika barn och ungdomar med utländsk bakgrund med avseende på hur länge de har varit i Sverige och när de började lära sig svenska,¹¹ samt skillnader mellan olika skolor vad gäller såväl lärarnas utbildning och erfarenhet som omfattningen och kvalitén på undervisningen i modersmålen och i svenska som andraspråk (jfr Axelsson m.fl. 2002).

För det andra bör vi fråga oss vad som avses med ”infödd svenska” och om denna är den enda adekvata källan till utveckling av ett väl fungerande svenskt språk. Det är riktigt att man för att framgångsrikt utveckla ett språk behöver använda språket mycket, alltså att när det gäller svenska ha mycket kontakt med andra svensktalande. Och eftersom barn pratar med

---

¹¹ En underskattad faktor är att det tar minst fem och oftast fler år för ett tvåspråkigt barn att komma i kapp sina enspråkiga kamrater som från början undervisats i och på sitt eget modersmål när det gäller att tillägna sig kunskap på detta språk (Thomas & Collier 1997).

andra barn på ett helt annat sätt än de gör med vuxna, behöver barn som håller på och utvecklar språk kommunicera med såväl barn som vuxna (Nauc er 1985). I sin sammanfattning av förutsättningar för väl fungerande undervisning i svenska som andraspråk i skolan, nämner också Viberg (1996:142) bland annat vikten av "att främja kontakten med jämnåriga som har svenska som modersmål". Ett problem är dock att svensktalande liksom i detta citat ofta – och kanske oreflekterat – blir liktydigt med modersmålstalare av svenska. Detta tycks vila på föreställningen om att endast en "perfekt" svenska kan fungera bra som modell för inlärare och att "perfekt" svenska  r lika med modersm lssvenska.

Denna syn mots gs bland annat av det faktum att såväl barn som vuxna på många andra håll i världen framgångsrikt utvecklar flera av sina språk tillsammans med andra andraspråkstalare. Om vi vidgar perspektivet till världen utanför Europa och USA  r denna situation till och med vanligare än att inlärare omges av infödda talare – den situation som dock har fått dominera i teorier om andraspråksinlärning (Kachru 1994, Sridhar 1994).

Dessutom bör man vid betraktande av statistik om invandrart thet inte bortse från att det bland alla dem som registreras som personer med invandrarbakgrund finns många som har svenska som (ett av sina) modersmål genom en förälder, eller har börjat tillägna sig svenska i mycket tidig ålder bland kamrater och i förskolan, eller som även som andraspråksinlärare med senare start har utvecklat en avancerad eller nästan infödd svenska (se Fraurud u.u., Fraurud & Bijvoet u.u.).

Rinkebysvenska som "invandrarvenska"

Ordet "rinkebysvenska" började dyka upp i massmedia på 1980-talet bland annat i samband med språkforskaren Ulla-Britt Kotsinas arbeten (till exempel Kotsinas 1988). Oavsett vad ungdomarna själva eller forskaren då lade in i ordet fyllde det uppenbarligen en viktig semantisk lucka f r många människor. Begreppet blev ganska snart stigmatiserat och har ofta – liksom i

citaten ovan – fått stå för all möjlig svenska som talas i invandrartäta områden och som avviker från standardsvenska. Stroud & Wingstedt (1989) beskriver den speciella uppmärksamhet som rinkebysvenska har rönt som en avspegling av ett slags språklig främlingsrädsla där rinkebysvenskan associeras med en ”utländsk” och ”dålig” svenska som hotar den ”riktiga” svenskan. Denna inställning är särskilt vanlig bland dem som inte själva tillhör den miljö där rinkebysvenska används och som alltså betraktar rinkebysvenska ur ett utifrånperspektiv. Bijvoet (2002) ger ett exempel från den mer enspråkiga Stockholmsförorten Vallentuna, där en intervjuad gymnasist ger uttryck för åsikten att det handlar om att ”talarna helt enkelt inte behärskar svensk grammatik i någon vidare utsträckning” (Bijvoet ibid. s. 62) och som hävdar att alla bör tala ”en ren svenska” (ibid. s. 65).

Men det finns också utanförstående betraktare som har en – principiellt – mer positiv syn på ”rinkebysvenska” (och som förmodligen hör till dem som därför ironiskt gycklas av Benulic i det inledande citatet):

”Det man talar i Rinkeby eller i Rosengård kallas ibland för ett särskilt språk. Det talas där såväl av invandrare och deras barn som av infödda svenskar i området. Jag tycker inte att det är något fel med det. På sikt berikar språk som Rinkebysvenskan det svenska språket, precis som så många invandrade kulturer och språk har gjort före den. Ändå kan det här språket vara en nackdel för dem som talar det om de inte samtidigt behärskar ett språk som fungerar i samhället utanför Rinkeby eller Rosengård. Det gäller inte minst om de vill göra bruk av sina demokratiska rättigheter. (Charlotta L. Bjälkebring (v), riksdagsdebatt, oktober, 1999-10-13.)”

Det mesta av det som sägs av Bjälkebring är lätt att hålla med om, utom en viktig detalj: vad det är för ett ”särskilt språk” som det handlar om. I detta citat framstår rinkebysvenska som en särskild förortssvenska, en dialekt som delas av hela

befolkningen i ett flerspråkigt bostadsområde – något som kan ifrågasättas (se Kotsinas 1988, Fraurud u.u.).

”Rinkebysvenska, de e våran slang”

Om vi istället lyssnar till ungdomar som står rinkebysvenskan närmare framstår den som något mycket mer avgränsat. De negativa majoritetsattityderna reflekteras visserligen på ett ambivalent sätt även bland dem som positivt identifierar sig med rinkebysvenska, men man har mycket mer initierade och detaljerade uppfattningar om vem som talar så samt när, var och varför (Bijvoet 2002, u.u.). En 15-årig flicka från en Rinkebyskola säger: ”Vi brukar snacka rinkebysvenska. Ja, det är våran slang”.¹² Detta är en vanlig beskrivning, och en del ungdomar föredrar att snarare kalla det just ”rinkebyslang”. Det betyder inte att alla rinkebyungdomar talar rinkebysvenska eller rinkebyslang. En jämnårig pojke från samma skola menar själv att han inte brukar prata rinkebysvenska: ”Jag har bott här i cirka fem år, å jag har inte använt rinkebysvenskan ett dugg”. Han identifierar sig inte med det som rinkebysvenska representerar för många av ungdomarna: ”Jag bryr mig inte, jag bryr mig bara om mig själv, om min framtid. Dom får ha sitt eget liv, sitt eget språk, sina egna nationaliteter. Jag respekterar dom, om dom respekterar mig.” Kanske spelar det in att den här pojken, som det framgår längre fram i samtalet, inte är uppvuxen i Rinkeby utan har tillbringat sin första tid i Sverige i en mindre stad. Vad som är viktigt är dock att ”rinkebysvenska” verkar stå för ungefär samma sak för båda dessa ungdomar: något som vi med ledning av tidigare studier skulle kunna karakterisera som ett multietniskt ungdomsspråk eller slang, och som – i kontrast mot standardsvenskan – fungerar som kompispråk, identitetsmarkör och en brygga över etniska gränser (för delvis sammanfallande analyser, se Kotsinas 1994, Bijvoet 2002, u.u.).

Ur ett inifrånperspektiv är alltså rinkebysvenska **inte** en varietet som talas av alla som bor i Rinkeby, inte ens av alla

---

¹² Citaten i detta stycke är hämtade från gruppdiskussioner inspelade av Natalia Ganuza i januari 2002.

ungdomar där, och inte heller av alla med invandrabakgrund eller av andraspråksinlärare eller personer med brytning. Istället är rinkebysvenska ett gruppspråk som – i varierande grad – talas av ungdomar med eller utan invandrabakgrund som bor i flerspråkiga bostadsområden eller är nära vänner till dem som bor där. Det speciella sättet att prata har flera – och olika – viktiga funktioner för sina – olika – talare (Bijvoet 2002, u.u.). Denna syn på rinkebysvenska kommer nu allt oftare fram också i massmedia, som en följd av journalisternas kontakter med såväl ungdomarna själva som här nämnda forskare.

När det gäller en differentiering av den svenska som talas i Rinkeby är det alltså bland annat viktigt att skilja **sociala** fenomen som multietniska gruppspråk bland ungdomar från **individuella** fenomen som inlärarspråk.

Inlärarspråk eller multietniskt ungdomsspråk?

Antag att vi hos en person observerar yttranden som *sen dom gick*, med rak ordföljd istället för standardsvenskans omvända efter inledande adverbial. Denna struktur skulle teoretiskt kunna härröra från talare med mycket skilda bakgrunder. Det kan röra sig om en person som håller på att lära sig svenska eller om en som kanske avstannat på en viss nivå i sin utveckling av svenska. Man kan även tänka sig att finna strukturer som denna hos personer med svenska som modersmål vilka anpassar sig till sina andraspråkstalande vänner för att uttrycka samhörighet.

Slutligen skulle den raka ordföljden kunna vara ett drag i en ny varietet av svenska, till exempel i ett multietniskt ungdomsspråk där icke-standarddrag får signalera en identitet avskild från majoritetssamhället. (Observera att detta är ett hypotetiskt exempel; medan det är välkänt att just strukturen rak ordföljd ofta förekommer hos inlärare, kan vi enligt min mening inte på basis av tillgängliga data säkert säga att detta drag har konventionaliserats i någon ungdomsvariant, jfr dock Kotsinas 1988, 1994, 2000).

Mer konkret kan det, exempelvis för en lärare, handla om att bedöma om icke-standarddrag i en elevs språk beror på att

eleven ännu inte behärskar standardformerna eller på att eleven mer eller mindre medvetet, i identifikation med sina kamrater, använder en ungdomsvariant där vissa icke-standarddrag utgör normen. I det enskilda fallet är inte alltid denna distinktion så klar och entydig, men det är ändå viktigt att försöka skilja inlärningsfenomen från sociala variationsfenomen. Följande uppställning av egenskaper kan ge en vägledning i analysen:

Inlärarspråk:

- mer idiosynkratiskt
- mer föränderligt
- enkelriktat
- begränsad repertoar av språket

Multietnisk ungdomsspråk:

- mer konventionaliserat
- mer stabilt
- dubbelriktat (oftast)
- utvidgad repertoar av språket

Lite förenklat kan man alltså beskriva det som att den som håller på att lära sig ett språk utvecklar en individuell interim-språksvariant, en idiolekt, av språket vilken ständigt förändras med en huvudriktning mot målspråket och därför också uppvisar stor variation. Inlärarspråk skiljer sig från gruppspråk och alla andra slags varieteter genom att det är mer instabilt och "genomträngligt" (*permeable*, Adjemian 1976). Detta hänger, som Preston (1989:105) framhåller, samman just med att det inte uppbärs av en sammanhållen talgemenskap: "The great majority of learners do not belong to groups who feel that their interlanguage variety is a distinct, autonomous communication medium. It follows, then, that such a variety is open to alteration." Användandet av interim-språksidiolekten är enkelriktat i den meningen att det inte är avhängigt av vem inläraren talar med. Som inlärare har man mindre möjligheter att anpassa sitt språk efter samtalspartner och situation eftersom ens repertoar av språket ännu är begränsad, framför allt därför att man ju inte kan välja bort inlärardragen.

Den som i en viss situation talar multietniskt ungdomsspråk gör i allmänhet, mer eller mindre (o)medvetet, något slags val mellan språkdrag i denna och andra varieteter av svenska i sin repertoar. Det multietniska ungdomsspråket representerar en

norm som vuxit fram genom en social process, konventionalisering.¹³ Det är stabilare än inlärarespråk i den meningen att normen upprätthålls inom en grupp eller talgemenskap. Om normen förändras i förhållande till standardspråket är det snarare i riktning från än till, eftersom detta ungdomsspråk har drag av så kallat anti-språk (jfr Ogbu 1997, Halliday 1978). Multietniskt ungdomsspråk används (med vissa specifika undantag)¹⁴ dubbelriktat; det är huvudsakligen ett språk man talar kompisar emellan och i vissa situationer. När man talar med vuxna övergår man i allmänhet till en mer standardnära svenska. Det multietniska ungdomsspråket kan alltså fungera berikande för talarens repertoar av svenska, så att han eller hon har möjligheter att variera sitt språk beroende på situation och samtalspartner. Här är det dock troligen så att olika individer har olika bred repertoar och förmåga att anpassa sitt språk.

Till dessa generella skillnader mellan idiolekter som inlärarespråk och gruppspråk som multietniska ungdomsspråk kan också läggas möjliga skillnader beträffande vilka språkliga nivåer som berörs och hur. Språket hos en inlärare uppvisar i allmänhet icke-standarddrag på alla språkliga nivåer från uttal till grammatik och lexikon – härledbara till inlärningsstrategier som transfer, övergeneralisering och förenkling. När det gäller en delvis konventionaliserad gruppvarietet som rinkebysvenska kan det se annorlunda ut. Även om många eller en del av dess talare också har vissa morfologiska och syntaktiska drag gemensamma, verkar det vara så att de drag som för talarna själva definierar varieteten mest har att göra med lexikon och prosodi (Bijvoet, muntlig kommunikation). Detta är visserligen också de nivåer som tycks vara mest åtkomliga för metaspråklig medvetenhet, varför talarnas uppfattningar måste kompletteras

---

¹³ Om begreppet "konventionalisering" i detta sammanhang, se Fraurud och Bijvoet (u.u.).

¹⁴ Undantagen kan vara när man "käftar" med andra ungdomsgrupper samt vissa interaktioner med lärare på en skala av att skoja/retas/provocera som påminner om vissa fall av 'crossing', språköverträdande, beskrivna i Rampton (1995).

med observationsdata. Men det är ändå intressant att notera karakteristiska lexikala drag i rinkebysvenskan som lånord från minoritetsspråken inom typiska slangdomäner – något man inte typiskt finner bland inlärare, hos vilka tillfälliga lån eller transfer förekommer inom alla semantiska fält. Dessutom utmärks prosodin av vad som har beskrivits som en ”stötighet” (Kotsinas 1994) som inte enkelt kan hänföras till transfer från ett visst förstaspråk.

Åtskillnaden mellan inlärarspråk och multietniskt ungdomsspråk kompliceras dock bland annat av att vi bland dem som talar rinkebysvenska (därför att de identifierar sig med det som detta gruppspråk står för) också finner ungdomar som i olika grad är andraspråksinlärare.

Svenskan i Rinkeby: variation och mångfald

I denna uppsats har jag försökt visa på några aspekter av den språkliga variation och mångfald som ofta förbises i debatter om ”rinkebysvenska” och svenskan i flerspråkiga storstadsmiljöer. Trots att tillgängliga data om språk och språkbruk i till exempel Rinkeby ännu är begränsade (se Fraurud u.u.), står det ganska klart att vi till att börja med bör hålla isär åtminstone två sorters icke-standardvarieteter av svenska i flerspråkiga bostadsområden: dels mångskiftande inläraridialekter hos andraspråkstalare, dels mer eller mindre konventionaliserade gruppspråk bland (framför allt) ungdomar – rinkebysvenska ur inifrånperspektiv.

Andra varieteter av svenska som man kan tänkas möta i en flerspråkig kontext är olika former av anpassat språk, som så kallat utlänningsriktat språk och lärarspråk. Dessutom kan de nämnda varieteterna antas uppträda mot en bakgrund av språklig variation som har att göra med socialt och regionalt ursprung (bland annat som följd av inflyttning från andra orter i Sverige), eller med språkbruk knutet till olika yrkesutövningar och aktiviteter. Dessa typer av variation behandlas i Fraurud & Bijvoet (u.u.), där även möjligheten av ett rinkebyskt

pidginspråk (vilken tas upp i Kotsinas 2000) kortfattat diskuteras och avvisas.

Vidare kan man resa frågan om det – vid sidan av ungdomarnas rinkebysvenska – skulle kunna utvecklas något som mer liknar en dialekt eller sociolekt bland bredare lager av befolkningen. Att rinkebysvenska inte uppfyller alla kriterier för en dialekt utan snarare har karaktär av ett gruppspråk hävdas redan 1988 av Kotsinas, som senare alltså beskriver det som ett ungdomsspråk. Men det är ännu en öppen fråga om det – därutöver – även bland yngre barn och delar av den vuxna befolkningen kan finnas sociolingvistiska förutsättningar för en konventionalisering av nya varieteter och/eller för ett bevarande av vissa rinkebysvenska språkdrag. Här har vi än mer begränsade data (se Fraurud u.u.).

När det gäller frågan om hur Rinkeby och andra flerspråkiga bostadsområden fungerar som språkmiljö för barns och ungdomars språkutveckling och språkinläring, står utbudet av bestämda åsikter om hur det förhåller sig i skarp kontrast mot bristen på systematisk och empiriskt baserad kunskap.

På flera håll i Sverige, liksom i övriga Norden, Europa och andra delar av världen, pågår dock forskning om språk och språkbruk i flerspråkiga kontexter som kan komma att bidra till att belysa de frågor som berörts i denna uppsats.¹⁵ En särskild utmaning för den fortsatta forskningen är enligt min mening behovet av att i högre grad än som hittills gjorts integrera psykolingvistisk och sociolingvistisk teori och metod.

Litteratur

- Adjemian, Christian, 1976. On the nature of interlanguage systems. *Language Learning*, 22. S. 297-320.
- Axelsson, Monica, Lennartson-Hokkanen, Ingrid & Sellgren, Mariana, 2002: *Den röda tråden. Utvärdering av Stockholms stads storstadssatsning – målområde språkutveckling och skolresultat*. Stockholm: Språkforskningsinstitutet i Rinkeby.

---

¹⁵ Ett urval av aktuella studier refereras i Fraurud & Bijvoet (u.u.)

- Bijvoet, Ellen, 2002: Om nån börjar kaxa, jag börjar snacka fittjasvenska. Multi-etniskt ungdomsspråk – uppfattningar och attityder. *Kritisk Utbildningstidskrift* 106. S. 56-71.
- Bijvoet, Ellen, u.u.: Attitudes towards “Rinkeby Swedish”, a group variety among adolescents in multilingual suburbs. I: Fraurud, Kari & Hyltenstam, Kenneth (red.), *Multilingualism in Global and Local Perspectives. Selected Papers from the 8th Nordic Conference on Bilingualism, November 1-3, 2001, Stockholm – Rinkeby*. Stockholm: Centre for Research on Bilingualism, Stockholm University & Rinkeby Institute of Multilingual Research.
- Blommaert, Jan & Verschueren, Jef, 1998: *Debating Diversity*. London & New York: Routledge.
- Fraurud, K., u.u.: Några sociolingvistiska förutsättningar för språklig variation och mångfald i Rinkeby. I: Melander, Björn, Melander Marttala, Ulla, Nyström, Catharina Thelander, Mats & Östman, Carin, (red.), *Svenskans beskrivning* 26. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Fraurud, Kari & Bijvoet, Ellen, u.u.: Multi-etniska ungdomsspråk och andra varieteter av svenska i flerspråkiga miljöer. I: Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.), *Svenska som andraspråk*. Lund: Studentlitteratur.
- Halliday, M. A. K., 1978: *Language as Social Semiotic. The Social Interpretation of Language and Meaning*. London: Edward Arnold.
- Hansegård, Nils-Erik, 1968: *Tvåspråkighet eller halvspråkighet?* Stockholm: Aldus/Bonnier.
- Hyltenstam, Kenneth (red.) 1996: *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Hyltenstam, Kenneth & Stroud, Christopher, 1982: Halvspråkighet – ett förbrukat slagord. *Invandrare & Minoriteter* 82, 3. S. 10-13.
- Hyltenstam, Kenneth & Stroud, Christopher, 1991: *Språkbyte och språkbevarande. Om samiskan och andra minoritetsspråk*. Lund: Studentlitteratur.

- Hyltenstam, Kenneth & Tuomela, Veli, 1996: Hemspråksundervisningen. I: Hyltenstam, Kenneth (red.). *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur. S. 9-109.
- Kachru, Yamuna, 1994: Sources of bias in SLA research. Monolingual bias in SLA research. *TESOL Quarterly*, 28, 4. S. 795-800.
- Kotsinas, Ulla-Britt, 1988: Rinkebysvenska – en dialekt? I: Linell, Per, Adelswärd, Viveka, Nilsson, Torbjörn & Petersson, Per A. (red.), *Svenskans beskrivning 16*. (SIC 21a.) Linköping: Universitetet i Linköping. S. 264-278.
- Kotsinas, Ulla-Britt 1994: *Ungdomsspråk*. Uppsala: Hallgren & Fallgren. S.132-160.
- Kotsinas, Ulla-Britt, 2000: Pidginization, creolization and creolids in Stockholm, Sweden. I: Gunnarsson, Britt-Louise, Hellberg, Staffan & Svartholm, Kristina (red.), *Kontakt, variation och förändring – studier i Stockholmspråk*. Ett urval av uppsatser av Ulla-Britt Kotsinas. Stockholm: Almqvist & Wiksell International. S. 160-190.
- Lindberg, Inger & Naucér, Kerstin, 2000: Invandrarelevernas skolframgång – inte bara en klassfråga!
<<http://svenska.gu.se/institutsv2.html>>
- Martin-Jones, Marilyn & Romaine, Suzanne, 1986: Semilingualism: A Half-Baked Theory of Communicative Competence. *Applied Linguistics* 7, 1, spring. S. 26-38.
- Naucér, Kerstin, 1985: "James Borg, det är en duktig man...". Om skillnader i barn-barn och barn-vuxen interaktion. *Swedish Gothenburg Papers in Theoretical Linguistics* 7. Göteborg: Institutionen för Lingvistik, Göteborgs universitet.
- Ogbu, John, 1997: Speech community, language identity and language boundaries. I: Sjögren, Annick (red.), *Language and environment. A cultural approach to education for minority and migrant students*. Botkyrka: Mångkulturellt Centrum. S. 17-42.
- Preston, Dennis R. 1989: *Sociolinguistics and Second Language Acquisition*. Oxford: Basil Blackwell.

- Rampton, Ben, 1995: *Crossing: Language and Ethnicity Among Adolescents*. London: Longman.
- Skolverket 2002: *Flera språk – fler möjligheter. Utveckling av modersmålsstödet och modersmålsundervisningen*. Rapport till regeringen 15 maj 2002. Dnr 01-01:2751.
- Skolverket, 2003: *Barnomsorg, skola och vuxenutbildning i siffror, del 1, 2003*. Statistik avseende betyg och utbildningsresultat från läsåret 2001/02. Skolverkets rapport 226.
- Sridhar, S. N. 1994: Sources of bias in SLA reserach. A reality check for SLA Theories. *TESOL Quarterly*, 28, 4, 800-805.
- Stroud, Christopher, 1978: *The concept of semilingualism. Working Papers 16: 153-172*. Lund: Department of General Linguistics, Lund University.
- Stroud, Christopher. & Wingstedt, Maria, 1989: Språklig chauvinism? *Invandrare och Minoriteter* 4-5, 5-8.
- Thomas, Wayne & Collier, Virginia, 1997: *School effectiveness for language minority students*. NCBE Resource Collection Series, No. 9. George Washington University.
<<http://www.ncela.gwu.edu/ncbepubs/resource/effectiveness/index.htm>>.
- Thomas, Wayne & Collier, Virginia, 2002: *A National Study of School Effectiveness for Language Minority Students' Long-Term Academic Achievement*. Final Report.
<http://www.crede.ucsc.edu/research/llaa/1.1_final.html>
- Viberg, Åke, 1996: Svenska som andraspråk i skolan. I: Hyltenstam, Kenneth (red.), *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.